

M. Saim UYSAL

Aynı politikalarla farklı sonuçlar elde edilemez

2019/Kasım ayına ait ödemeler dengesi rakamları açıklandı. Nisan 2019'dan bu yana aylık bazda ilk defa açık (518 milyon dolar) verdik. Birikimli cari fazla (12 aylık) Kasım ayında 2,7 milyar liraya geriledi. 2019 yılını büyük ihtimalle 1-1,5 milyar dolar fazla ile kapatacağız. 2019 yılında cari açık vermeyişimizin en önemli nedeni ekonomik büyümenin durması, reel gelirlerin düşmesi sonucu iç talebin daralması ve sabit sermaye yatırımlarındaki düşüşün devam etmesi oluşturmaktadır. Yatırım, üretim ve ithalatın keskin düşüşleri cari açık sorununu ortadan kaldırmış ancak reel gelirimizin azalması, yüksek işsizlik ve borç artışı ve rezerv erimesi sonuçları yaratmıştır.

Yeni Ekonomi Programı, 2020 yılında %5 büyümeyi (-)%1,2 cari açıkla gerçekleştirilmesini ön görmektedir. Bu realizasyonun da "ithal ara malların yerileştirilmesi, Turizm gelirlerinin artırılması, yatırım teşviklerinde cari denge önceliği ve ihracat-lojistik planlamaları ile " yapılacağı belirtmektedir.

Cari açık problemimizin ana nedenleri, kredi kaynaklı tüketim bazlı büyüme, net dış ticaret katkısının (ihracat-ithalat) negatif oluşu, üretim yapısının aşırı ithal girdi bağımlılığı, döviz kurlarındaki oynaklıklar gibi unsurları sayılabilir. Cari açığın başlıca finansman kaynakları ise doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları, (hisse senedi, tahvil, mevduat gibi kabaca sıcak para diye adlandırılan kalemler) net-hata noksan, turizm, taahhül gelirleri ve görünmeyen kalemlerden oluşmaktadır. Türkiye 2002-2007 dönemi hariç doğrudan yatırım girişlerini ciddi oranda arttıramamaktadır. (Nedenleri CDS primlerinin gelişmeleri ile açıklanabilir. Bu primin düşmesindeki olumlu gelişmeler varsa da halen kendi skalamızdaki ülkelere göre negatif durumdayız.) Tasarruf oranlarındaki düşüklük, dış kaynak hariç büyümemizin finansmanına yeterli olmamaktadır.

Ekonomideki dipten dönüş sinyalleri makro verilere yansımaya başlamış durumda. Kredi kaynaklı iç tüketime dayalı verilerde yükselme var. Ancak ihracat artışı %0,1'ler civarındayken ithalat artışı %9,7lerde. T.L kredi faizleri 2018 önceki seviyelerinde PMI'lar 50'lere yaklaştı. Reel sektör güven endekslerinde yükselmeler var. Reel kur efektif endeksi

yatay seviyelerde. Finans dışı sektörler döviz borcundaki açık pozisyon azalıyor. Bütün bu nedenlerle 2020 de YEP teki oran (%5) kadar olmasa da piyasa beklentisi paralelinde %3ler civarında büyüme sağlayabileceğiz. Cari denge öyle bir denge ki dış kaynak girişi olursa açık verilir. Dış kaynak girişi durur veya daralırsa rezervlerimiz erir, giriş başladığında da rezervler artar. 2018 yılında (11 aylık dönemde) 25,6 milyar dolar cari açık verilmiş, 2,2 milyar dolar net sermaye çıkışı olmuş ve net hata noksan kanalıyla gelen 16 milyar dolar sayesinde rezervlerdeki erime 11,2 milyar dolarla sınırlı kalmıştı. Bunun üzerine yatırımlar durmuş, ithalat çökmüş ve cari fazla vermiştik. Kasım 2019 döneminden itibaren enflasyon ve faizlerdeki düşüş ile CDS oranlarındaki görece gerilemelerle özellikle finans kaynaklı kurumlar aracılığıyla dış kaynak girişi başladı car açık gündeme geldi.

Türk ekonomisinin büyüme yapısı ile finansman kaynakları radikal problemler barındırıyor. Üretim yapımız son yıllarda gayet dışa bağımlı. 2009 yılında yaptığımız gibi döviz kaynaklı borçlanmaları kolaylaştırıcı yöntemler cazibeli oluyor. Aynı politikalarla farklı sonuçlar beklemek nedenli rasyonel? Cari açıklara geri dönme sermaye girişlerine bağıllığı arttıracak ve potansiyel olarak Türk Lirasını istikrarsız hale getirecek ve dış finansman kırılmalık söylemleri başlayacaktır. Bu durumda istikrarlı bir sürdürülebilir büyüme sağlamak zorlaşır. Uzun vadeli olsa da üretim yapımızı değiştirecek yapısal reformlara, teknolojik gelişim hamlelerine hız vermeye ve tasarruf oranlarını arttırmaya yoğunlaşmalıyız.